
ÖTÜKEN

Atsız

TÜRK TARİHİ ÜZERİNDE TOPLAMALAR

BİRİNCİ BÖLÜM

En Eski Zamanlardan Başlayarak Apar Sülâlesinin Düşmesi Tarihi Olan Milâdî 552'ye Kadar

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 854
KÜLTÜR SERİSİ: 444

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-975-437-816-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Birinci Basım: Arkadaş Basımevi, 1935
İkinci Basım: Ötüken Neşriyat, 2011
10. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Karakış Basım

Baskı: Dörtel Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
Zafer Mah. 147. Sk. 9-13A Esenyurt-İstanbul
Tel: 0212 565 1166
Sertifika Numarası: 40970

İstanbul- 2019

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İÇİNDEKİLER

Sunuş ve Davet 7
Önsöz 9
Başlangıç 29
I- Türkeli 31
II- İlk Türkler 38
III-Yabancıların Türkeline Saldırışı 45
IV- Milâttan Önceki 5-4'üncü Asırlarda Türkeline Doğudan Çinlilerin, Batıdan Yunanlıların Saldırışı 50
V- Milâttan Önce 3-2.nci Asırlarda Türkler Arasında Dahilî Savaşlar 53
VI- Kun Devletinin Dahilî Teşkilâtı 63
VII- Kun (Oğuz) Sülâlesi Devrinde Türk Birliği 67
VIII- Kun Elinde Kargaşalık ve Çöküş 120
IX- Kun Elinde Yeniden Birlik 136
X- Türk Birliğinin Parçalanması 160
XI- Siyenpi Sülâlesi (216-394) 187
XII- Apar Sülâlesi (394-552) 193
XIII- En Eski Çağlardan Apar Sülâlesinin Düşmesine Kadarki Türk Tarihine Umumî Bir Bakış 209
XIV- Türk Birliğindeki Beyliklere Umumî Bir Bakış 216
Eklenti: Türk, Çin ve İran imparatorları Listesi. 2 47
Dizin 257

Sunuş ve Davet

Bu kitap H. Nihal Atsız hocanın 1933-1936 yılları arasında yazdığı makalelerin yine kendisi tarafından toplanıp yayınladığı bir "toplama"dır. Hocanın bunları, yaptığı çalışmalar henüz olgunlaşmadığı için, bir ön hazırlık olarak yayınladığını belirtmek maksadıyla "Toplamalar" ismiyle kitaplaştırdığını söylemek yanlış olmaz diye düşünüyoruz. Konuyu böyle ele alınca, konunun o günden bugüne muhtelif araştırmalar ve eserlerle zenginleşmiş olduğunu, onun için de kitaptaki bilgilerin yeni veriler ışığında değerlendirilmesi gerektiğini, muhtevasındaki yanlışlıklarının, yanılgılarının, hataların bu yeni veriler doğrultusunda düzeltilmesinin, eksikliklerin tamamlanmasının, bunlara yeni bilgiler eklenmesinin yeni araştırmacıların himmetine bağlı olduğu da âşikârdır.

Biz bu çalışmayı, Atsız Hoca'nın Türk Tarihi üzerindeki çalışmasının bir başlangıcı olduğunun göstergesi olarak bilinmesi ve bir köşede unutulmaya mahkûm bırakılmaması için yayınlayıp okuyucuların ve araştırıcıların dikkatine sunuyoruz. Tarihçilerden Türk Tarihi'nin başlangıcından günümüze en mükemmel şekilde ortaya konmasında gecikildiğini görmelerini ve bu onur verici görevi bir an önce yerine getirecek gayreti göstermelerini, bunun sorumluluğunu vicdanlarında duyarak hareket etmelerini bekliyoruz.

Ötüken Neşriyat

Önsöz

TARİH ilim değildir. Müspet ilmin bu kadar ileri olmadığı, ilim şubelerinin bugünkü gibi çok bulunmadığı çağlarda, ilme susamış insan beyni için, tarih de bir ilim olabilirdi. Fakat bugün tarih bir ilim değildir.

Tarih ilim usulleriyle yürüyen bir marifet şubesi de değildir. Tarihin ilmî usulleri olsaydı, bu ilmî usulleri tatbik eden âlimlerin aynı mesele hakkında aynı neticelere varmaları icap ederdi.

Tarih, evvelce yazılmış veya zaptolunmuş şeyleri yeniden kitaba geçirmekse basit bir hikâyecilik, müphem veya eksik olarak yazılmış veya bize müphem yahut eksik olarak intikal etmiş hâdiselerin doğrusunu bulmaksa mantıkî bir falcılıktır.

Tarihin ana vazifesi eskiden olanları bugünkülere anlatmaktır. Hâdiselerin sebepleri hakkında fikir yürütmek meselesi ikinci plânda kalır. Fakat tarihte kargaşalığı doğuran şey de bu ikinci plânda kalan meseledir.

Tarih metodu denilen şeyi tarihçilerin muhayyelesi uydurmuştur. Tarihçinin sağlam bir insan mantığından başka metodu olamaz. Tarihin karanlıkları arasında kalan bir hâdisenin doğrusunu çıkarmak için —veya doğruya yakın bir ihtimali ileri sürmek için— mantıklı bir mü-

nevver olmak kâfidir. Bu işi yapabilmek için tarih metodlarını ezberlemeğe lüzum yoktur. Tarih metodu denilen şey tarih yazmanın tekniği ise bu da yalnız millete, zamana göre değil, her şahsa göre bile değişir.

Bununla beraber tarih lâzımdır. Tarihin en büyük faydası millî terbiye ve siyaset sahasındadır. Tarihi olan veya tarihini bilen milletler, tarihi olmayan veya tarihini bilmeyen milletlerden daha kuvvetlidir. Tarihi bilmek millî kudret ve millî kusurları da bilmek demektir. Bundan dolayı bilhassa milleti idare edenlere lâzımdır.

Fakat tarih suiistimale çok elverişlidir. Milletin millete, dinin dine, fırkanın fırkaya, ailenin aileye, ferdin ferde karşı olan bakışında tarih daima tahrif olunarak suiistimal olunmuş ve tarihte daima büyük yalanlar söylenmiştir. Bu bakımdan tarih ilimden çok felsefeye yakındır.

Hakikatte ilim olmayan tarihe ilim çeşnisi vermek için tarihçiler tarafından türlü türlü usuller takip olunmuştur. Tarih üzerinde münakaşalar olmuş, tarihin en çok nelerden bahsetmesi icap ettiği hakkında birbirine aykırı fikirler ileri sürülmüştür. Fakat en doğru olması lâzım gelen şudur ki, tarihin temeli veya iskeleti siyasî ve askerî vukuattır. Siyasî ve askerî vukuatı en arka plâna atıp da cemiyetlerin medenî ve iktisadî hayatını tetkik etmek iddiasında bulunan son nazariyeler ve iddialar kendileriyle birlikte okuyucuları da aldatıyorlar demektir. Çünkü iktisadî ve medenî hâdiselerin bugünkü kadar mühim olmadığı, veya hiç olmazsa ehemmiyetinin bugünkü kadar takdir olunmadığı eski zamanlardan kalan eksik, ve bazan çok eksik, kayıtlara bakarak bunlardan mühim neticeler çıkarmak davası tarih aleyhtarlarının eline kuvvetli bir silâh vermekten başka bir şey değildir. Bundan başka tarihi iktisadî ve maddeci bir gözle görmek cereyanı da son yılların umumî yahudileşme cereyanının bu sahadaki tecellîsidir.

Tarih doğrudan doğruya bir terbiye vasıtası olduğu için her milletin kendisine göre bir tarih tarzı bulunmalı, fakat bu tarzda yalana yer vermemelidir. Yalan söylemeği tarihleri şerefli olmıyan küçük milletlere bırakmalıdır. Türk milletine gelince, bu tarz, en başa askerî hâdiseleri, büyük meydan savaşlarını ve kahramanların hayatını koymaktan başka bir şey olamaz. Bu tarz Türk milletinin geçmişi için olduğu kadar geleceği için de lâzımdır. Yoksa millî terbiye ve irade için faydalı olmayan tarih, ilmî bir sefahatten, manevî bir kokainden başka bir şey değildir.

Türk tarihini nasıl mütalaa etmeliyiz? Bu, pek mühim bir meseledir. Çünkü Türk tarihi İngiliz, Alman, Fransız milletlerinin tarihleri gibi mütalaa olunamaz. Zira Türk tarihi onların tarihi kadar basit değildir. Biz bugün dünyadaki belli başlı milletlerin nasıl teşekkül ettiğini biliyoruz. Bunların teşekkülleri tarihin gözü önünde olmuştur. Hâlbuki Türk milleti tarih başladığı zaman teşekkül etmiş bulunuyordu. Bundan başka bu milletlerin tarihi hemen hemen hep aynı dar bir sahada geçtiği için onların tarihini sıraya koymak kolaydır. Fakat Türk tarihi için bu kabil midir? Bazen Çin'de, bazen Mısır'da, bazen Avrupa'nın ortasında gördüğümüz Türklerin tarihini bir çerçeveye sığdırmak güç bir iş gibi gözükür. Bundan dolayıdır ki şimdiye kadar Türkler kırk yerde kırk devlet kuran bir millet gibi sayılmış ve Türk tarihini kronolojik ve coğrafî bir tertibe sokmak teşebbüsü görülmemiştir.

Eskiden, tarihin destanla karışık olduğu zamanlarda, Türklerin kafasında daha sistemli bir Türk tarihi telâkkisi vardı. Bugün birçok gizli hakikatler meydana çıktığı için o eski telâkki ile kanmanın imkânı kalmamıştır. Bundan dolayı da biz yeni bir tarih sistemi icat etmek mecburiyetindeyiz. Bugün milliyetçi olduğumuz ve büyük Türk birliğine gittiğimiz için de tarihimize vereceğimiz sistem

dileklerimize uygun olmalı, bize yalnız maziyi en parlak şekilde göstermekle kalmayarak ilerisi için de bir yol çizmelidir.

Birçok milletler için tarih bir vatan tarihidir. Meselâ Fransızlar için vatan tarihinden başka bir tarih usulü gütmenin imkânı yoktur. Bundan dolayı da Fransızlar için millet, o vatan içinde oturan ve birbirine karışan insanların topluluğundan doğan varlık demektir. Çünkü Fransızlar ne Gol, ne Latin, ne de Cerman olduklarını iddia edemezler. Bu unsurların hepsinin aynı vatanda karışmasından doğan bir millet oldukları için vatan tarihini esas olarak almağa mecburdurlar.

Araplar için tarih bir millet tarihidir. Çünkü vatanlarının sınırları değişik kalmakla beraber bu millet uzun asırlar devletini kaybetmiş, fakat millî varlığını saklamıştır.

İngilizler için ise bir devlet tarihidir. Çünkü vatan dışına çıkınca harsen İngiliz kalmakla beraber İngilizden başka bir isim taşıyan İngilizler esas varlıklarını ana devletlerinde korumuşlardır.

Bununla beraber bu taksim kat'î değildir. Fransızlar için vatan - devlet, İngilizler için devlet - vatan esasının mevcut olduğu da söylenebilir. Kat'î olan şudur ki: Tarihî kuruluşları başka olan milletler için tarih sistemi de başka başkadır. Bize gelince: bizim şimdiye kadar olan tarihi görüşümüz yanlıştır. Çünkü bizim için millet - devlet esasını kabul etmek millî menfaatlerimiz için daha uygun olduğu halde biz *millet tarihi* şöyle dursun, *devlet ve vatan tarihi'ni* bile bir yana bırakarak yalnız *sülâle ve rejim tarihi'ni* esas olarak kabul ettik. Her sülâleyi bir devlet sayarak şimdiye kadar bu kadar devlet kurduğumuzu ileri sürdük. Güzel!... Fakat bu kadar devlet kurduksa bunların hiç birisini yaşatamadık. Elimizde daima bir Türk devleti vardı. Çünkü hakikatte bu kadar devlet kurmuş

değil, bu kadar sülâle değiştirmiş bulunuyorduk. Tarihî hayatları uzun olan bütün milletlerde olduğu gibi bizde de bir takım hükümdar sülâleleri geldi. Başka milletler onları yalnız hükümdar sülâlesi diye saydıkları halde biz ayrı devlet telâkki ettik. Hâlbuki muhtelif Türk hükümdar sülâlelerinin zamanlarını ayrı devletlermiş gibi mütalaa etmek yanlıştır. Bilakis muhtelif devlet telâkki olunan şeyleri sülâle olarak almalıdır. Almanya'da, İngiltere'de, Fransa'da sülâleler nasıl birbirini takip etmişse ve Fransa'da Kapet, Burbon, Orlean, Napolyon; Almanya'da Saksonya, Frankonya, Baviyera, Habsburg; İngiltere'de Anju, Todor, Stuart devletleri yoksa Türkelinde de Kun, Gök Türk, Uygur, Selçuk, Osmanlı devletleri yoktur. Ancak Kun, Gök Türk, Uygur, Selçuk, Osmanlı sülâleleri vardır. Bazen iki veya daha çok sülâle idaresinde iki veya daha çok Türk siyasî zümrelerinin bulunması ve bunların birbiriyle çarpışması bu kaideyi bozmaz. Nasıl ki Almanya'da düne kadar, aynı zamanda hâkim olan birçok sülâleler bazen birbirleriyle çarpıştıkları, hattâ bunlardan bazıları Fransızlarla birleşerek öteki Almanlar aleyhine yürüdükleri halde Alman devleti bir devlet sayılıyor idiyse, bizde de aynı şekilde bir devlet olmak iktiza eder. Eğer bütün milletler tarihlerini bizim gibi mütalaa etselerdi o zaman, meselâ İngiltere'de İki Gül muharebesinde iki devlet bulunması icap ederdi. Keza Fransa'da kontlukların kuvvetlenip kıral nüfuzunun zayıfladığı zamanlarda birkaç devlet birden bulunması lâzım gelirdi. Hele 18-19'uncu asır Almanya'sı içinden çıkılmaz bir manzara gösterir, belki de Almanya dediğimiz varlığın inkâr edilmesi lüzumu baş gösterirdi.

Bizim tarihlerimizin böyle aykırı bir şekilde yazılmasında hanedancılık zihniyeti büyük bir âmil olmuştur. Hanedanın kudsî bir mahiyette telâkki olunması, hanedanın düşmesiyle devletin de düştüğü zehabını doğur-

muştur. Hâlbuki hakikatte ortada değişen şey, günümüzdeki kabine değişmeleriyle kıyas olunacak kadar basittir. Meselâ Türkistan'da Gök Türk hanedanının düşmesini tarihler Gök Türk devletinin düşmesi ve Dokuz Oğuz hanedanının kurulmasını yeni bir devlet kurulması gibi sayarlar. Hakikatte ise aynı devlette hanedan değişmiştir. Ahalisi, sınırları, toprağı, teşkilâtı, dili, ananesi bir olan iki devre arasındaki ayrılık, yalnız başlarındaki hanedanın ayrı bulunmasıdır. O halde buna nasıl ayrı devlet diye bakabiliriz? Düşünmeli ki Dokuz Oğuz devresi Gök Türk devresinin tekâmülünden ibarettir. Eğer bizdeki hanedan değişmeleri başka milletlerdeki hanedan değişmeleriyle aynı şartlar içinde olmuyorsa, bunun sebeplerini milletlerin psikoloji farklarında aramalıdır. Şu halde hanedanları ayrı devlet saymak hanedancılık zihniyetiyle hareket etmek değil midir? Bir de günümüzün tarihinden örnek alalım: Bizde hâkim olan yanlış tarih telâkkisine göre Osmanlı devleti yıkılmış, onun yerine Türkiye Cumhuriyeti gelmiştir. Bu düşünüş de yanlıştır. Çünkü esasen bir Osmanlı devleti yoktu ki yıkılsın. Meydanda bir Osmanlı hanedanı vardı. Yıkılan odur. Yani devlette rejim değişmiştir. İşte o kadar! Eğer biz her yıkılan sülâleyi bir devlet gibi gösterirsek bundan biz Türklerin siyasî hayatta istikrara malik olmadığımız, devletlerimizi uzun zaman yaşatamadığımız neticesi çıkar. Milletlerin ruhiyatı asırlar içinde değişmediğine veya pek az değiştiğine göre de Türkiye Cumhuriyetini dahi uzun müddet yaşatamayacağımız hakkında bir düşünceye de yol açar. Bundan kazanacak olan düşmanlarımızdır. Milletlerin tarihinde dâhilî harpler ve tefrikalar görülür. Fakat bundan o devletlerin ikiye ayrıldığı mânâsı çıkmaz. Eğer böyle olursa adem-i merkeziyetçi olan eski Türk idare şekline göre, Türklerin pek dağınık bir hayat yaşadıkları, birleşip devlet kuramadıkları gibi bir mânâ da

çıkar. Keza bazen dâhilî fetret ve ayrılığın uzun sürdüğü de olur: Anadolu'daki beylikler devri gibi. Fakat bu beyliklerin hepsini birer ayrı devlet saymak büyük bir yanlışlıktır. Çünkü hakikatte olan şey, batı Türklerinin başsız kalmasından ibarettir. Nitekim 1806-1871 arasında Almanya da başsız kalmış, fakat kimse Prusya, Baviyera, Saksonya, Vortemberg vesaireyi ayrı birer devlet saymamıştır. Tarih yine Almanya tarihi olarak okutulmuştur. Hâlbuki biz hâlâ her sülâleyi ayrı devlet sayıyor ve tek tek Türkiye tarihi deyince Osmanlı hanedanı ve cumhuriyet devirlerini anlıyoruz.

Türk tarihi hakkındaki malûmatın çoğalmasından sonra Türk tarihini sistemlendirmek teşebbüsleri görülmüştür. Fransız Yahudisi Leon Cahun ve Rus Barthold'un teşebbüsleri bu meyandadır. Fakat biz yabancıların Türk tarihi hakkındaki fikirlerine güvenemeyiz.

Bizde Türk tarihini, kısmen olmak üzere, ilk defa sistemlendiren Doktor Rıza Nur Bey olmuştur. Rıza Nur Bey mütarekenin ilk aylarında, Rumların ve Ermenilerin Türk topraklarına tesahüb etmek iddialarına karşı, *Akşam* gazetesinde neşrettiği bir makale ile bu devletin Osmanlı devleti olmayıp Türkiye devleti olduğunu, siyasî hayatının da 600 yıllık değil 900 yıllık olduğunu iddia ve ispat etmiş, bu fikrini İstanbul'daki kısa ömürlü Mebuslar Meclisi kürsüsünde de söylemişti. Devletimizin adının Türkiye olması ve Selçuk hanedanı ile başlaması iddiası ilk defa ileri sürülüyordu. Rıza Nur Bey, sonra, 1924-1926'da 12 cildi neşrolunan büyük *Türk Tarihi*'nde de bu fikri ileri sürmüş ve 1924'te çıkan üçüncü cildin mukaddemesinde bu fikrini delilleriyle yazmıştır. Fakat Rıza Nur Beyin Türk tarihini sistemlendirmek işi bu kadar değildir. Rıza Nur Bey Türk tarihini Anayurt ve Dışarki yurtta olduğuna göre ikiye ayırdığı gibi, Avrupa ve Asya'da aynı yerde kurulan muhtelif Türk sülâlelerini (me-

selâ Avrupa'da Kunlarla Avarları, İran'da Safevî, Afşar ve Kaçarları) tek devlet olarak mütalaa etmek suretiyle ortaya yeni, doğru ve lüzumlu bir görüş atmıştır.

Ondan sonra da Mükrimin Halil Bey 1924'te *Anadolu* mecmuasındaki yazılarında tarihimizin Selçuk hanedanı ile başladığını söyleyip bir sistem koymakla tarihimizin bir kısmı hakkında doğru bir görüş yapmış, fakat Fransız tarihindeki usulü bize tatbik etmek isteyerek, yani vatan tarihini esas tutarak Orta Asya'daki Türk tarihiyle alâkamızı inkâr etmek gibi bir de büyük yanlışlığa düşmüştür.

Ahmet Zeki Velidi Bey ise kısmen Barthold'dan mülhem olmakla beraber Türk tarihini daha ziyade sistemlendirmiş, Türk tarihini anayurtta ve yabancı ülkelerde olmak üzere iki ayrı kısımda mütalaa etmek esasını almış ve anayurt olarak da Türkistan ve Türkiye diye iki vatan kabul etmiştir. Bu fikre göre Azerbaycan Türkiye'ye ve şarkî Avrupa Türkistan'a bağlıdır.

Benim ortaya attığım sistem ise, bunları tamamlayacak mahiyettedir. Gerçi bu kitap tarihçilerin anladığı mânâda ilmî bir eser değildir. Fakat içinde ne tarih tahrif olunmuş, ne de tehlikeli nazariyeler ileriye sürülmüştür. Kimseye malûm olmayan yeni kaynaklardan da istifade etmiş değilim. Fakat tarih yazanların istifade etmediği bazı rusça eserlerden (hususî tercümeler sayesinde), Çince bir tarihî atlastan, bir iki makaleden, Zeki Velidi Beyin basılmamış eserlerinden istifade ettim. Yaptığım iş bütün buralardaki malûmatı toplayıp tasnif etmekten ibaret kaldığı için kitaba *Toplamalar* adını verdim. Kitabın sayfaları az olmakla beraber bu bahisler hakkında yazılan Türk tarihlerinin en mufassalıdır. Çünkü lüzumsuz kelimeler sarfederek edebiyat yapmaktan çekindim.

Türklerin hayatını bence şöyle üç çağa ayırmak gerektir: